

15. Шаров, О. М. Тенденції формування зовнішніх платіжних дисбалансів: глобальні чинники та ризики для України [Текст] / О. М. Шаров, Б. В. Соболев, І. В. Ус. — К.: НІСД, 2013. — 62 с.
16. НБУ. Монетарний огляд за I кв. 2014 р. [Електронний ресурс] / НБУ. — Режим доступу: www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7682362.

ИНСТРУМЕНТЫ ВАЛЮТНОЙ ПОЛИТИКИ В СИСТЕМЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДИСБАЛАНСА ТЕКУЩИХ ПЛАТЕЖЕЙ

Статья содержит краткий анализ теоретических концепций регулирования платежного баланса и роли в этом процессе инструментов валютной политики. Раскрыта сущность регулирующих мер Национального банка Украины, которые заключаются в диверсификации инструментария: отказе от режима фиксированного валютного курса и валютных интервенций

и активизации использования политики процентной ставки. Сделан вывод о действенности стабилизационных мер НБУ.

Ключевые слова: дисбаланс текущих платежей, дисконтная валютная политика, валютные интервенции, международные резервы.

Мироненко Григорій Вікторович, аспірант, кафедра менеджменту банківської діяльності, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, Україна, e-mail: g.myronenko@gmail.com.

Мироненко Григорій Вікторович, аспірант, кафедра менеджмента банковской деятельности, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана, Украина.

Myronenko Grygorij, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine, e-mail: g.myronenko@gmail.com

УДК 339.137.2:339.94

**Маслак О. І.,
Квятковська Л. А.,
Кулінічев П. К.**

КОНКУРЕНЦІЯ: ЇЇ СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті проведено дослідження сутності та форм конкуренції, викладено авторський погляд щодо її ролі у сучасній економічній системі. Виділено найбільш характерні риси сучасних глобалізаційних процесів та обґрунтовано необхідність розробки методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування механізму підвищення конкурентних можливостей та переваг промисловості на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, глобалізація, міжнародна конкуренція.

1. Вступ

Ключовим поняттям, що виражає сутність ринкових відносин, є поняття конкуренції. Ефективність господарювання суб'єктів економіки значним чином залежить від розуміння природи конкуренції, форм її прояву, методів конкурентної боротьби і чинників, що визначають готовність суб'єктів економіки до такої боротьби. В умовах існування значної кількості різних наукових підходів особливого значення набуває дослідження еволюції поглядів на конкуренцію, оскільки саме таким шляхом можна систематизувати рекомендації щодо підвищення рівня конкурентоспроможності як окремого економічного суб'єкта, так і економіки країни в цілому.

Особливо актуальним в умовах активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів стає вивчення міжнародної конкуренції як економічної категорії та дослідження шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки.

2. Аналіз літературних даних і постановка проблеми

Основні підходи до методології дослідження конкуренції та конкурентоспроможності закладені в працях таких економістів як І. Ансофф [1, 2], М. Портер [3], Д. Рікардо [4], А. Сміт [5], Й. Шумпетер [6]. Різноманітні питання економічної конкуренції як суспільного економічного явища досліджено в працях Г. Азоева [7],

Л. Антонюка [8], Я. Базилука [9], В. Геєця [10], Р. Фатхутдінова [11], А. Юданова [12], та інших вчених.

Класики політичної економіки А. Сміт і Д. Рікардо відзначили, що конкуренція є змаганням заради прибутку [4, 5].

У наукових працях І. Ансоффа та М. Портера закладено теоретичні основи щодо розуміння понять «конкуренція», «конкурентоспроможність», «конкурентні переваги», їх взаємозв'язок та вплив на процеси планування та стратегічного управління підприємством. У роботах М. Портера також детально досліджено міжнародну конкуренцію як економічну категорію, її форми та шляхи підвищення. Вище названі науковці по праву вважаються корифеями у теорії конкуренції, результати їх досліджень були широко використані у даній статті [1–3].

Й. Шумпетер також здійснив суттєвий вклад у розвиток теорії конкуренції, визначивши, що досконала конкуренція для суспільства — це стимул для мінімізації витрат і максимального наближення оплати праці до її граничної продуктивності. Ефективна конкуренція, за Шумпетером, можлива тільки за умов економічної динаміки. Цей стан забезпечується якісно новим рівнем виробництва, що базується на безперервному запроваджуванні нововведень, новаторстві на всіх рівнях технології, управління й організації виробництва, якості продукту, освоєння нових ринків збуту, сировини. Тобто ефективна конкуренція — це конкуренція нового типу, побудована на новаторстві [6].

Сучасні дослідники розвинули теоретичні підходи до визначення конкуренції та конкурентоспроможності як економічної категорії. Г. Л. Азоев вважає, що конкурентоспроможність — це здатність ефективно розпоряджатися власними і позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку. Виробництво і реалізація конкурентоспроможних товарів — обов'язкова умова конкурентоспроможності фірми, оскільки є результатом її конкурентних переваг по всьому спектру проблем управління компанією [7].

Р. А. Фатхутдінов розглядає конкурентоспроможність як властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального або потенційного задоволення ним конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, які представлені на даному ринку [11].

Л. Л. Антонюк визначає, що конкурентні переваги економіки країни, її окремих галузей, підприємств та регіонів на глобальних ринках обумовлюють відповідно і темпи зростання виробництва та національну безпеку. Рівнем конкурентоспроможності визначаються й світогосподарські позиції країн [8].

Я. Б. Базилук визначає конкурентоспроможність національної економіки як економічну категорію, що характеризує стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів [9].

На думку В. М. Геєця, конкурентоспроможність національної економіки спроможність країни виживати та розвиватися в «агресивному середовищі» світової економіки, тому її підвищення є одним із найпріоритетніших завдань соціально-економічної політики держави [10].

А. Ю. Юданов розглядає конкурентоспроможність послуг компанії як привабливість послуг для клієнтів, тобто задоволення потреб споживачів. Найважливішою властивістю конкурентоспроможності підприємства є здатність приносити прибуток на вкладений капітал у короткостроковий період не нижче запланованого або перевищувати середньостатистичну прибутковість компанії-конкурентів на цільовому ринку авіаперевезень [12].

Аналіз наукових поглядів з питань конкуренції свідчить про їх масштабність та багатоаспектність і в кожному випадку зміст цього поняття визначається залежно від цілей, відповідно до яких воно сформоване. Різноманітність і неоднозначність підходів до розуміння конкуренції, як економічної категорії у сучасних умовах створює необхідність у поглибленні теоретичних досліджень конкуренції як головної ознаки, необхідного і важливого елемента сучасної економіки.

Отже, метою статті є визначення сутності конкуренції та дослідження особливостей трансформації конкурентних відносин в умовах розвитку глобалізаційних процесів.

Для досягнення поставленої мети в ході наукового дослідження необхідно вирішити наступні завдання:

- здійснити ґрунтовний аналіз теоретичної бази щодо визначення сутності поняття «конкуренція»;
- дослідити роль та місце конкуренції в сучасних умовах господарювання;
- вивчити сутність економічної категорії «глобалізація» та виокремити її найхарактерніші ознаки;

— визначити вплив глобалізаційних процесів на характер конкурентних відносин на внутрішньому та зовнішньому ринках;

— дослідити сутність поняття «конкурентоспроможність національної економіки», обґрунтувати необхідність пошуку подальших шляхів її розвитку.

3. Результати досліджень конкуренції та її особливостей в умовах глобалізації

Конкуренція є основним інструментом регулювання ринкової економіки і важливою частиною ринкового середовища діяльності промислового підприємства. Наслідком конкуренції є, з одного боку, загострення виробничих і ринкових відносин, а з іншого — підвищення ефективності господарської діяльності, прискорення НТП. Конкуренція відноситься до неконтрольованих факторів, які впливають на діяльність організацій і які не можуть управлятися організацією. Ринковий механізм конкуренції має основостворююче значення для підприємницької діяльності, що визначає як неминуче системне значення умов конкуренції для концептуального обґрунтування підприємницької етики [13]. Поняття «конкуренція» пов'язане з такими поняттями як «ринок» і «товарне виробництво». Конкурентні відносини виникли одночасно з ринковими, проте перші теоретичні положення конкурентної боротьби були сформульовані лише в XVIII ст. прихильниками класичної політичної економії [9].

Конкуренція є необхідною і найважливішим елементом ринкового механізму господарювання, але характер і форми її на різних ринках і в різних ринкових ситуаціях неоднакові. В умовах ринкової економіки конкуренція є важливим механізмом економічних зв'язків між виробниками та споживачами. Хоча конкуренція і пов'язана з певними витратами (зокрема, з посиленням соціально-економічної диференціації в суспільстві), вона забезпечує чималий економічний ефект, стимулюючи зниження цін, підвищення якості та асортименту ми пускаємо продукції, впровадження науково-технічних досягнень.

Економічна конкуренція є одним з регуляторів пропорцій суспільного виробництва, що стимулює його ефективність, фактором утворення середньої норми прибутку, формування ринкової вартості товару, диференціації товаровиробників за доходами, реалізації матеріального інтересу товаровиробників. Конкуренція як засіб успішного функціонування ринкової економіки в усіх своїх конкретних проявах спирається на об'єктивні процеси й закономірності, не вступає в суперечності з основними тенденціями прогресу продуктивних сил. Конкуренція (від лат. *conspicere* — зіштовхуюсь) — економічний процес взаємодії, взаємозв'язку і боротьби між підприємствами, що виступають на ринку з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різноманітних потреб покупців і одержання найбільшого прибутку [7].

Об'єктивною необхідністю, що на практиці виступає як наслідок економічної конкуренції товаровиробників, є постійне прискорення процесів оновлення виробництва й продукції. Отже, конкуренція диктує жорстку технологічну дисципліну, вимагає високої якості виробів, сучасного дизайну, здатності передбачати перспективні потреби, а не лише торгувати тим, що виробляється і поки що знаходить попит.

Вперше конкуренцію як силу, здатну встановлювати та регулювати рівновагу на ринку визначив А. Сміт. Він зазначав, що скорочення пропозиції зумовлює конкуренцію серед покупців — гонитву за обмеженою пропозицією, що піднімає ціни; а надлишок пропозиції спричиняє суперництво між виробниками заради позбавлення від надлишку, що призводить до зниження цін. Конкуренція позбавляє учасників ринкового процесу влади над ціною. Як складова частина господарського механізму, конкуренція діє через попит, пропозицію та ціни. Адам Сміт у праці [5] розглядав конкуренцію як суперництво між продавцями та покупцями за найбільш вигідні умови продажу і купівлі відповідно. Й. Шумпетер визначав конкуренцію як суперництво старого з новим, з інноваціями [6].

Нобелівський лауреат з економіки 1974 р., австрійський вчений Фридрих А. фон Хайек відзначає, що конкуренція — це процес, за допомогою якого люди отримують і передають знання [14].

У роботі [3] М. Портер зазначає, що конкуренція — це динамічний процес, який розвивається; це ландшафт, який безперервно змінюється, на якому з'являються нові товари, нові шляхи маркетингу, нові виробничі процеси та нові ринкові сегменти [15].

Конкуренція виступає важливою рушійною силою розвитку економічної системи, складовою частиною її господарського механізму, стає економічною основою, яка вимагає чіткого регулювання з боку держави, що повинно відображатися в законодавчих документах. Закон України «Про захист економічної конкуренції» містить таке поняття конкуренції: «Економічна конкуренція (конкуренція) — змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку» [16].

У табл. 1 представлено систематизацію визначення «конкуренції», які надані різними авторами.

Відзначаючи різноманіття підходів до формулювання поняття «конкуренція», слід зазначити, що наведені поняття не охоплюють конкуренцію серед будь-яких соціальних, виробничих і біологічних систем; поняття не відображають конкуренцію як єдність статичної і динамічної суперництва, виживання систем у заздалегідь заданих або невизначених умовах; поняття не пов'язані із законодавством.

У визначенні поняття «конкуренція» виділяються три основні підходи [19, 20].

Перший визначає конкуренцію як елемент ринкового механізму, який дозволяє врівноважити попит і пропозицію. Цей підхід характерний для класичної економічної теорії. Другий підхід визначає конкуренцію як критерій, за яким визначається тип галузевого ринку. Цей підхід ґрунтується на сучасній теорії морфології ринку. Третій — визначає конкуренцію як змагальність, суперництво на якому-небудь поприщі між окремими суб'єктами, зацікавленими в досягненні однакових цілей. Такий підхід характерний для маркетингової теорії і найбільш часто зустрічається у вітчизняних авторів. Очевидно, що ці підходи до розгляду конкуренції доповнюють один одного, тому, їх слід об'єднати в більш повне формулювання. Виходячи з вищесказаного,

визначимо поняття «конкуренція» та її основні особливості.

Таблиця 1

Визначення сутності конкуренції*

Автор	Зміст
Азоев Г. Л.	Суперництво у будь-якій сфері діяльності між окремими юридичними або фізичними особами (конкурентами), зацікавленими у досягненні однієї мети
Ассель Г.	Конкуренція виробників на ринку, яка включає в себе як внутрігалузову, так і міжгалузову форми конкуренції
Гончарук Т. І.	Економічна категорія, що виражає виробничі відносини між товаровиробниками в процесі обміну продуктами праці
Книш М. І.	Боротьба за сектори «з більшою доданою вартістю». Реальний дохід країни може рости тільки якщо її праця і капітал притікають у бізнес, що дає більш високу вартість у перерахуванні на зайнятого і країна утримує позиції в такому бізнесі краще, ніж її міжнародні конкуренти
Кріппендорф К.	Особлива форма взаємодії і боротьби на світовому ринку між національними і транснаціональними виробниками з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції й одержання найбільшого прибутку
Ламбен Ж.-Ж.	Політико-економічні відносини між державами стосовно отримання кращих умов на ринках збуту для себе та своїх виробників
Педченко Н.	В розвинутому товарному виробництві конкуренція є об'єктивним економічним явищем, яке примушує господарюючі суб'єкти прагнути до збільшення прибутку за рахунок розширення масштабів діяльності, удосконалення форм організації виробничого процесу і зростання продуктивності праці
Петровська С.	Боротьба між фірмами різних країн за більш вигідні умови виробництва і збуту товарів на міжнародному ринку та отримання найбільшого прибутку
Прайснер А.	Змагальність фірм, при якій самостійні дії ефективно обмежують можливості кожної із них односторонньо впливати на загальні умови обігу продукції на світовому ринку або на окремих національних чи регіональних ринках
Томпсон А.	Невід'ємна властивість ринку та одна з найбільш важливих характеристик зростаючої інтернаціоналізації господарської діяльності
Фатхутдінов Р.	Процес управління суб'єктами своїми конкурентними перевагами для досягнення цілей в боротьбі з конкурентами за задоволення об'єктивних чи суб'єктивних потреб
Юданов Ф. Ю.	Ринкова конкуренція — це боротьба фірм за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, яка ведеться ними на доступних сегментах ринку

Примітка: * — розроблено на підставі [7, 11, 12, 17, 18]

Конкуренція — багатоаспектне поняття, яке доцільно визначити як суперництво між виробниками товарів і послуг за ринок збуту, завоювання певного сегмента ринку за рахунок здобуття та реалізації найвигідніших умов виробництва і збуту товарів та послуг в процесі управління своїми конкурентними перевагами з метою збільшення прибутку та розширення масштабів діяльності.

Конкуренція виконує роль регулятора темпів і обсягів виробництва, спонукаючи виробника запроваджувати науково-технічні досягнення, підвищувати продуктивність праці, вдосконалювати технологію, організацію праці тощо. Вона сприяє витісненню з виробництва

неефективних підприємств, раціональному використанню ресурсів, запобігає диктату виробників-монополістів по відношенню до споживача. Конкуренція виконує в ринковій економіці функції регулювання, мотивації, розподілу і контролю.

Незважаючи на те, що сьогодні немає загальноприйнятого визначення поняття «конкуренція», всі одностайно визначають, що конкуренція є однією з найяскравіших відмінних рис бізнесу, двигуном економічного прогресу, механізмом саморегуляції ринкової економіки.

В умовах глобалізації сучасного світу новітні технології стають дедалі важливішими елементами конкурентного середовища фірми, адже здатність їх вчасно використовувати визначає ступінь розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Для виявлення рівня конкурентоспроможності всієї країни важливим є ступінь доступності новітніх технологій для користувачів усередині країни (законодавча база інформаційних та комунікаційних технологій, кількість користувачів Інтернету, мобільних телефонів та персональних комп'ютерів) та використання прямих іноземних інвестицій, які є джерелом залучення іноземних технологій. Слід зазначити, що здатність країни створювати власні новітні технології та розповсюджувати їх на світовому ринку не є визначальною для виявлення рівня технологічного розвитку та більшою мірою характеризує її інноваційний потенціал.

Аналіз теорії і практики економічного розвитку дає змогу виділити найхарактерніші ознаки глобалізації, а саме [21]:

- стихійний характер здійснення та спрямованість на реалізацію короткострокових інтересів розвинутих країн, загальний вигравш яких від високого рівня відкритості національних економік перевищує їхні втрати;
- поглиблення нерівномірності розвитку та посилення диспропорцій світової економіки, розширення експансії транснаціонального капіталу, нарощування панівних позицій розвинутих країн на глобальних ринках товарів, послуг;
- ігнорування соціально-економічної, культурної, історичної специфіки розвитку національних економік, яка обмежує історичні альтернативи;
- обмеження національного суверенітету та посилення диктату з боку міжнародних фінансових інституцій, послаблення ролі держави в регулюванні національних економік і соціальному захисті, загострення глобальних проблем;
- пріоритет ідеології ринкового фундаменталізму, що породжує загрозу духовного збіднення людства, втрати національної ідентичності, стандартизації й уніфікації національних культур, звичаїв, поширення масової культури та споживацького ставлення до природи.

Глобалізацію визначають інтенсивність, обсяг і вагість міжнародних трансакцій у інформаційній, фінансовій, комерційній, торговельній і адміністративній сферах у всесвітньому масштабі.

Сучасні глобалізаційні процеси призводять до трансформації конкурентних відносин у наступних напрямках:

- по-перше, в умовах глобалізації конкуренція трансформується в багаторівневу систему, яка передбачає розвиток специфічних форм конкурентних відносин в залежності від співвідношення глобального та національного рівнів;

— по-друге, відбувається зміна форм і методів конкуренції, що полягає у переважанні елементів співробітництва та партнерства над суперництвом внаслідок якісних змін цілей господарювання суб'єктів глобалізованого простору [22, 23].

Більшість західних економістів визначають конкурентоспроможність країн, як можливість розробляти та виготовляти товари й послуги або вищої якості, або ж за цінами, значно нижчими порівняно з цінами конкурентів. У широкому аспекті конкурентоспроможність національної економіки сприймається як здатність країни забезпечувати збалансованість своїх зовнішніх пропорцій та уникати тих обмежень, що зумовлюються зовнішньоекономічною сферою, само відтворювати поліпшення своїх світогосподарських зв'язків.

Дж. Сакс вважає, що конкурентоспроможність національної економіки визначається наявністю в країні здорового ринку, чинників виробництва та інших характеристик, які формують потенціал для досягнення стабільного економічного зростання. Здорова економіка має бути підкріплена зростанням ділової активності, керована законом та стабільними цінами [24].

На необхідності забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національної економіки як засобу підвищення добробуту суспільства наголошував М. Портер. Він зазначав, що конкурентоспроможність не є самоціллю, яка забезпечує економічний розквіт країни [3].

На думку Л. Антонюк, конкурентоспроможність країни полягає у здатності країни займати і утримувати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує зростання економіки на інноваційній основі; розвинутий системі ринкових інститутів; володінні значним інтелектуальним капіталом, інвестиційними ресурсами; гнучким реагуванням на зміни світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікацією виробництва, максимально відстоюючи реалізацію національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення [8].

Економічна глобалізація вимагає від країн світу координації дій з метою запобігання поширенню кризових явищ та вироблення узгоджених правил поведінки у глобальному середовищі. Підвищення конкурентоспроможності національного виробництва сьогодні можливе за умов забезпечення однакових можливостей конкуренції з іноземними виробниками в першу чергу на внутрішньому ринку, що в подальшому має формувати достатній рівень конкурентоспроможності країни в цілому. Сучасні визначення національної конкурентоспроможності, прийняті рядом офіційних організацій (WEF, WB) або пропоновані окремими вченими, за суттю, відповідають загальному визначенню конкурентоспроможності як здатності компаній, галузей, регіонів забезпечувати порівняно високий рівень доходів та заробітної плати, залишаючись при цьому відкритими для міжнародної конкуренції. Необхідність отримання якісної оцінки позиції економічного суб'єкта в умовах глобальної конкуренції, обумовлює завдання об'єктивної оцінки реального стану та окремих факторів внутрішнього середовища. На основі такої оцінки здійснюється виявлення сильних і слабких сторін. Сучасна модель конкурентоспроможності України має яскраво виражений ресурсний характер і сформована на основі

використання унікального природоресурсного потенціалу, високої родючості сільськогосподарських угідь, вигідного географічного положення, низької вартості робочої сили. Прогноз зміни зовнішніх умов обумовлює створення гнучкої системи моніторингу конкурентного середовища з метою виявлення найбільш динамічних і небезпечних зон, імовірних погроз із боку конкурентів.

4. Висновки та перспективи подальших досліджень

Наведений аналіз стану трактування поняття «конкуренція» показує, що на сучасному етапі постає питання щодо необхідності подолання спрощеного вузькоекономічного підходу до розуміння конкуренції як наукового поняття. У зв'язку із цим конкуренція розглядається як комплексна категорія, що відображає відносини між суб'єктами господарювання, які виникають на ринку і проявляються в боротьбі за кращі результати діяльності, завдяки чому формуються різні моделі ринку та задовольняються потреби як окремих споживачів, так і суспільства в цілому.

В сучасних умовах розвиток світової економіки супроводжується зростанням глобальної конкуренції, що зумовлює необхідність розробки концептуальних положень, методичних і практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентних можливостей промисловості на міжнародному і внутрішньому ринках в умовах глобалізації.

Література

1. Ансофф, И. Планирование будущего корпорации [Текст] / И. Ансофф. — М.: Прогресс, 1985. — 560 с.
2. Ансофф, И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф. — СПб.: Терра, 2001. — 574 с.
3. Портер, М. Международная конкуренция [Текст] / М. Портер; пер. с англ. В. Д. Шетинина. — М.: Международные отношения, 1993. — 51 с.
4. Блауг, М. 100 великих экономистов до Кейнса [Текст] / М. Блауг. — СПб.: Экономикс, 2008. — 352 с.
5. Сміт, А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй [Текст] / А. Сміт. — К.: Port-Royal, 2001. — 596 с.
6. Шумпетер, Й. А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры [Текст] / Й. А. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 456 с.
7. Азоев, Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика [Текст]: монография / Г. Л. Азоев. — М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. — 208 с.
8. Антонюк, Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації [Текст]: монографія / Л. Л. Антонюк. — К.: КНЕУ, 2004. — С. 104–105.
9. Базиліук, Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення [Текст]: монографія / Я. Б. Базиліук. — К., 2002. — 130 с.
10. Гець, В. М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів [Текст]: монографія / за ред. В. М. Геця, А. А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 273 с.
11. Фатхутдинов, Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление [Текст] / Р. А. Фатхутдинов. — М.: Инфра-М., 2002. — 892 с.
12. Юданов, А. Ю. Конкуренция: теория и практика [Текст]: учеб.-практ. пособ. / А. Ю. Юданов. — М.: АКАЛИС, 1996. — 272 с.
13. Институты конкурентной политики в регулировании новой индустриализации [Текст] / отв. ред. И. Р. Курнышева; науч. ред. А. Е. Городецкий. — М.: ИЭ РАН, 2012. — 272 с.
14. Хайек, Ф. Индивидуализм и экономический порядок [Текст] / Ф. Хайек. — М.: Издательство, 2000. — 256 с.
15. Гончарук, Т. І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток у перехідній економіці [Текст]: монографія / Т. І. Гончарук. — Суми: ВВП Мрія-1 ЛТД, УАБС, 2003. — 60 с.
16. Закон України «Про захист економічної конкуренції» [Текст]: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2001. — № 12. — ст. 64.
17. Гребньов, Г. М. Категорії конкуренції та конкурентоспроможності в сучасному економічному світі [Текст] / Г. М. Гребньов // Бізнес Інформ. — 2012. — № 5. — С. 265–270.
18. Педченко, Н. С. Деякі аспекти конкуренції і конкурентоспроможності в ринковій економіці [Текст] / Н. С. Педченко // Регіональні перспективи. — 2000. — № 4(11). — С. 48–49.
19. Израэл, М. Кирцнер Конкуренция и предпринимательство [Текст] / пер. с англ. под ред. А. Н. Романова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 239 с.
20. Степанов, Л. В. Моделирование конкуренции в условиях рынка [Электронный ресурс] / Л. В. Степанов. — 2009. — Режим доступа: \www/URL: <http://www.rae.ru/monographs/65>.
21. Савченко, І. А. Сучасні підходи до економічної сутності конкурентних відносин [Електронний ресурс] / І. А. Савченко // Ефективна економіка. — 2013. — № 2. — Режим доступу: \www/URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z>.
22. Жаліло, Я. А. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації [Текст] / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базиліук, Я. В. Белінська та ін.; за ред. Я. А. Жаліло. — К.: НІСД, 2005. — 388 с.
23. Теоретико-методологічні засади аналізу конкурентоспроможності національно-економіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: <http://old.niss.gov.ua/book/Jalilo2005/01-Jalilo.pdf>.
24. Сакс, Д. Що таке конкурентоспроможність в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / Д. Сакс. — Режим доступу: \www/URL: <http://www.day.kiev.ua/66710/>. — 07.11.2001.

КОНКУРЕНЦИЯ: ЕЕ СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В статье проведено исследование сущности и форм конкуренции, изложен авторский взгляд на ее роль в современной экономической системе. Выделены наиболее характерные черты современных глобализационных процессов и обоснована необходимость разработки методических положений и практических рекомендаций по формированию механизма повышения конкурентных возможностей и преимуществ промышленности на внутреннем и внешнем рынках.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, глобализация, международная конкуренция.

Маслак Ольга Іванівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Україна, e-mail: oimaslak@yandex.ua.

Квятковська Любов Абрамівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Україна, e-mail: lubko@yandex.ru.
Куліничев Петро Костянтинівич, старший викладач, кафедра економіки, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, Україна, e-mail: kafekon-krnu@yandex.ua.

Маслак Ольга Ивановна, доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, Украина.

Квятковская Любовь Абрамовна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, Украина.

Кулиничев Петр Константинович, старший преподаватель, кафедра экономики, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, Украина.

Maslak Olga, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Ukraine, e-mail: oimaslak@yandex.ua.

Kvyatkovska Liubov, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Ukraine, e-mail: lubko@yandex.ru.

Kulynichev Petro, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Ukraine, e-mail: kafekon-krnu@yandex.ua.